

OB JUBILEJNIH ČLANKIH V REVII JEZIK IN SLOVSTVO

V zadnji številki revije Jezik in slovstvo smo brali dva jubilejna sestavka: o Stanku Majcnu izpod peresa Marje Boršnikove in članek o Rudolfu Kolariču ob 70-letnici, ki ga je napisal Jože Toporišič.

Prvi sestavek je napisan s toplo človečnostjo, pisateljica občuduje jubilentovo delo, zavzema se zanj, Majcna občuduje kot človeka in kot pisatelja in v bralcu ostane toplo čustvo do jubilanta in Marje Boršnikove, ki je članek napisala.

Vse drugače pa čutimo ob pisanju o Rudolfu Kolariču, kjer članek ne pripoveduje samo o tistem, kar je jubilant ustvaril, pač pa natančno poudarja tudi vse, česar ni naredil, kar je naredil le površno ali kar v njegovem življenju ni bilo uspešnega. Tako »ga ljubljanska fakulteta ni sprejela na razpisano delovno mesto«, njegovi sestavki so samo »enote«, ki imajo razpravni značaj. V svojih pismih je razodeval, »samosvoje nazore«, za Kolaričeve razprave pa je značilna »dokazovalna in ponazoritvena neobremenjenost«, kar jim daje vtis lahkotne poljudnoznanstvene impresionističnosti. Dvoumna je pripomba, da »bo zanimivo ugotoviti, kakšen je bil Kolaričev delež pri tem«, ko je sodeloval pri sestavljanju različnih šolskih slovnice. Pisec članka trdi še, da je v zadnjo izdajo Slovenske slovnice »sam prevzel in nekoliko modificiral uvod iz SP 1962«. Najbolj zanimiva je sodba o Kolaričevih ocenah in poročilih. Pisec članka pravi, da so »ocene v glavnem pritrjevalne, tu pa tam razodevajo tudi samostojne avtorjeve nazore,« »njih posebna zasluga pa je tudi ta, da sploh so«. Dvoumno je povedano tudi, da Kolarič »utegne biti vzpodbuden po nasprotnem odzivu«.

Članek je treba prebrati, da začutiš, kako zvenijo v tekstu zgoraj omenjeni citati. Taki članki so žaljivi ne samo za jubilanta, pač pa celo za bralce, ker ob jubilejih nismo vajeni brati tako mrzlega ocenjevanja dela zaslužnih ljudi.

*Zvonka Žnidaršič
Osnovna šola Vrhovci*

KAKO NAM JE PISATI JUBILEJNE ČLANKE?

Zvonka Žnidaršič meni, da je za zaslužne ljudi in za bralce žaljivo, če ob jubilejih kdo trezno (ona pravi mrzlo) ocenjuje tisto, zaradi česar imamo jubilate za zasluzne. V takih spisih je treba — nas uči M. Žnidaršič — jubilentovo delo občudovati, se zavzemati zanj, občudovati pa tudi njegovega tvorca kot človeka in avtorja. In zato pač ne smemo podajati (ona pravi poudarjati) tistega, kar je bilo v jubilentovem delu takega, čemur pač ne dajemo pozitivnih prilastkov. Članek bodi »napisan s toplo človečnostjo«, v bralcu pa zapuščaj »toplo čustvo do jubilanta« in do avtorja jubilejnega članka.

Uvodoma naj povem, da bi bilo uredništvo Jezika in slovstva zelo veselo, ko bi se taki dopisi pošiljali neposredno njemu, ne pa uredništvu Dela: uredniki in naši bralci smo samoupravna združba, kaj bi se potem zatekali po razsodbo k močnemu stricu, ki je razen tega že tako preveč zaposlen z večjimi protesti! Sedanje uredništvo Jezika in slovstva se ima za tako demokratično in močno, da svojega prav nikakor ne želi dokazovati z netiskanjem ugovorov zoper njegovo delo, kot je, žal, po uredniški lastni izkušnji delalo v precejšnji meri prav Delo. Ugovore proti našemu lastnemu delu tiskamo brez rezerv zato, ker menimo, da, kar delamo, delamo z razlogi, prav tako pa ne vidimo nič hudega v dejstvu, da ob resničnih spodrslijah in napakah le-te z obžalovanjem tudi priznamo in se jih za naprej skušamo varovati.

V danem primeru se kot prizadeti lahko strinjam le z eno zahtevo svoje sodnice: da bodi članek pisan s toplo človečnostjo. To človečnost pa si seveda razlagam tako, da pišem o jubilantu ne kot o kakem posvečenem, a priori idealnem bitju, temveč ga gledam v njegovi zgodovinski resničnosti brez kakršnih koli olupševalnih ali poveljevalnih želj, hkrati pa tudi brez prizadevanja, da mu manjšam ali odvzemam tisto, kar mu v svetu objektivnih dejstev daje njegovo konkretno delo. Zaradi tega mislim, da je moj zapis — edini v Sloveniji in edina konkretna ocena Kolaričevega dela sploh — v skladu s to zahtevo.

Sicer pa mislim, da bi bilo zelo napačno, če bi sprejeli stališče M. Žnidaršič, da bi v jubilejnih člankih jubilanta a priori občudovali kot človeka in avtorja (nekak mali kult osebnosti). Občuduje ali ne občuduje se kak jubilant in njegovo delo na podlagi tega, kar je dejansko storil. In to, kar je Kolarič storil kot slavist (tudi njegovo življenje me zanima samo s te strani), sem skušal natanko prikazati. Zakaj? Zdelo se mi je — kot že prej pri Šolarju in Bajcu — potrebno jasno povedati, kaj ti ljudje po svojih dejanjih dejansko pomenijo v našem jezikoslovju (Solar tudi v slovstveni zgodovini), ali če uporabim izraz M. Žnidaršič: skušal sem utemeljiti njih zaslužnost. Ta moj prikaz njihovega deleža je morda nepopoln, gotovo bi ga bilo mogoče dopolniti s podrobnostmi, ni pa povečevalno nepoveden in splošen, zato ga vse dotlej, dokler ga kdo ne izpopolni ali popravi z dejstvi, ki sem jih jaz bodisi prezrl bodisi manj primerno razlagal, moram imeti za veljavnega.

Pripombe M. Žnidaršič k mojemu pisanju o delu R. Kolariča žal niso take, niso graditvene. Tako sploh ni res, da bi moj človek »natančno poudarja(l) tudi vse, česar K. ni naredil, kar je naredil le površno ali kar v njegovem življenju ni bilo uspešnega«. Pri meni ni poudarjanja negativnega, še zdaleč pa ni v navajanju tistega, kar bi bilo mogoče šteti za negativno bilanco jubilantovega dela, natančnosti. Razen tega ne vem, zakaj bi moralo zveneti negativno za K., da »ga ljubljanska fakulteta ni sprejela na razpisano delovno mesto« (jaz sem dejansko zapisal »ni sprejela na razpisano mesto v redno delovno razmerje«). Omenjam samo dejstvo, kakor pred tem omenjam ravno tako resničnost, da je namreč svoj čas bil tudi redni asistent te fakultete in da je predaval na njej honorarno po želji tega in tega (kar pa ni ugajalo nekomu drugemu). Zgodovinska dejstva so taka, menda ne bomo šli proti njim v boj s svojo osebno podobo o njih! Podobno je tudi z drugimi avtoričinimi ugovori zoper moj članek: nič žaljivega ni v tem, če imamo razprave, članke in knjige za bibliografske enote. Kako pa naj jim rečem, ko jih štejem? In kaj bi bilo žaljivega ali spotakljivega v moji misli, da bi bilo »zanimivo ugotoviti, kakšen je bil Kolaričev delež pri različnih šolskih slovnica«, ki jim je bil soavtor (dejansko sem si jaz tega znanja želel samo v zvezi s slovnici nemškega in francoskega jezika, ker je za K. delež v Slovenski slovnici čisto jasno povedano že v mojem članku, kolikšen in kakšen je). (Vse se zdi, da natančno navajanje mojih trditev ni ravno moč M. Žnidaršič.) Če M. Žnidaršič ve, kakšen in kolikšen je ta K. delež, jo bom res z zanimanjem bral. Prav tako mi ni jasno, kaj bi bilo narobe v trditvi, da je Kolarič v »zadnjo izdajo (Slovenske slovnice) sam prevzel in nekoliko modificiral uvod iz SP 1962«. To izrecno trdi tudi Šolar (gl. JiS 1968, str. 256), isto pa mi je zatrdil tudi A. Bajec. Nisem tudi ne vedel, da bi morali imeti pritrjevalno kritiko za slabo ali da bi bilo kaj slabega, če kdo v kritikah tu pa tam razodeva tudi samostojne nazore. In zakaj ne bi šteli avtorju za posebno zaslugo to, če v času, ko kritike skoraj sploh nimamo, kdo kot eden zadnjih mohikancev kritike vendarle piše?

Za konec sem namenoma pustil tiste ugovore M. Žnidaršič, ki se zdijo pravični, če se postavimo na stališče, da je o jubilarjih treba razodevati le svoje občudovanje itd. (prim. njene očitke zoper izraze kot »samosvoji nazori, dokazovalna in ponazoritvena neobremenjenost, vtis lahkotne poljudnoznanstvene impresionističnosti, utegne biti vzpodbuden po nasprotnem odzivu«). Po našem mnenju je treba prikazati celotno jubilarntovo delo in ga realistično oceniti. Proti kakšni oceni pa ni mogoče nastopati z apriorno tezo, da je jubilarnte treba samo hvaliti. Ko se bo M. Žnidaršič posrečilo dokazati splošno sprejete K. nazore o zgodovinskih jezikoslovnih dejstvih ali dokazovalno in ponazoritveno zadostnost njegovih spisov, kar bi jim odvzelo prej omenjeni vtis, bom seveda takoj priznal, da sem te lastnosti prezrl. Dokler pa tega M. Žnidaršič ni storila, bom pač kot eden silno redkih, ki v Sloveniji še piše jezikoslovne kritike in ki v svojih jubilejnih člankih in v člankih o zgodovini slovenskega jezikoslovja še meri »daljo in nebeško stran«, pač moral ostati pri tistem, kar sem zapisal.

J. Toporišič

Filozofska fakulteta Ljubljana

PROSIMO CENJENE NAROČNIKE,
DA PORAVNAJO LANSKO NAROČNINO!